gesteld, dat er 39 *hoofdwerken*, verboden waren, en wel: 1) zaaien, 2) ploegen, 3) oogsten, 4) garven binden, 5) dorschen, 7) vruchten zuiveren, 8) malen, 9) zeven, 10) kneden, 11) bakken, 12) wolkammen, 13) wol wasschen, 14) kloppen, 15) verven, 16) spinnen, 17) garen spannen, 18) twee lussen maken, 19) twee draden weven, 20) twee draden scheuren, 21) een knoop leggen, 22) een knoop losmaken, 23) twee steken naaien, 24) twee steken scheuren, 25) een ree vangen, 26) haar slachten, 27) haar de huid aftrekken, 28) haar zouten, 29) haar vel bereiden, 30) de haren afschaven, 31) haar stuk snijden, 32) twee letters schrijven, 33) twee letters uitvegen, 34) bouwen, 35) afbreken, 36) vuur blusschen, 37) vuur aansteken, 38) met een hamer plat slaan — en eindelijk 39) van het eene gebied naar het andere dragen.

Maar met dezen eenigszins zonderlingen katalogus van *hoofdwerken* was men er nog niet.

Men diende ook te letten op wat uit de hoofdwerken volgde.

Zoo waren b. v. maaien en malen verboden, doch wèl bezien was het uitplukken van een korenaar reeds „maaien"; en het met zijn handen uit zulk een aar de korrels wrijven, wat was dat anders dan „malen". Hij, die zoo iets bestond, maakte zich alzoo schuldig aan dubbele schending van den Sabbat.

Dús was de Israëlitische Sabbat geworden toen de Christus onder Israël optrad.

Doch hierover in een volgend artikel.

„Overgeleverd in de handen der zondaren".

> Toen kwam hij tot zijne discipelen, en zeide tot hen: Slaapt [nu] voort, en rust. Ziet, de ure is nabij gekomen, en de Zoon des menschen wordt overgeleverd in de handen der zondaren.
> Matthéus 26:45.

Daarin dat het „Woord *vleesch* is geworden" of dat de „Zone Gods" als *„Zoon des menschen"* verscheen, lag op zichzelf geen vernedering. De nadering en toenadering van den Schepper tot zijn schepsel verheft het creatuur en trekt Hem, door Wien alle dingen zijn, niet neer.

Maar heel anders stond dit, nu op deze wereld de *ellende* woonde, in verband daarmee dat *de zonde* woonde in het hart van den mensch.

Nu toch, en dáarom, werd elke toenadering *zelfvernedering*, elk genadebetoon *nederbuigende* goedheid, en elk ingaan in ons menschelijke existentie een *zelfvernietiging*.

De apostel betuigt het zelf aldus: Die *„zichzelven vernietigd* heeft, de gestaltenis eens dienstknechts aangenomen hebbende"; en die, niet anders, *„zichzelven vernederd* heeft, gehoorzaam geworden zijnde tot in den dood."

Eenigljk het „ontvangen van den Heiligen Geest, geboren uit de maagd Maria" biedt dan ook den sleutel tot het heilig mysterie, hoe het Woord vleesch worden kon, en met onze ellende in gemeenschap kon treden, zonder tegelijk in gemeenschap te treden met onze zonde.

Ons vleesch nam Hij aan, *onze* menschelijke natuur, en daarom had Hij deel aan de nederheid, aan de zwakheid, aan de inzinking en de ellende, waaraan de mensch, niet als creatuur, maar als *gevallen* creatuur onderworpen is.

Op Thabor, in de verheerlijking, legde onze Heiland een oogenblik die vernedering des lichaams af, om te schitteren in glorie; en voor altoos brak Hij met onze zwakheid toen hij verrees en opvoer ten hemel.

Maar in de Kribbe, in den Tempel, te Kapernaum, te Bethsaida en in Gethsemané kleeft hem onze zelfverzwakking aan en verkeert Hij in den staat der *vernedering*.

Niet de zondige achtergrond van onze zelfverzwakking ging op Hem over. Hij is en blijft *de Heilige*. Geen zonde drong ooit uit onze gevallen natuur in zijn volstrekt heilig bestaan door. Hoe ook dit zondige hem poogde te naderen en in hem te dringen, het stuitte onverbiddelijk op het pantsier zijner Heiligheid af.

Maar de zelfvernietiging en de zelfvernedering was er al de dagen zijns levens op aarde. Er was het zelf *willen* in nadering en aanraking komen niet alleen met onze schepsel-natuur, maar met onze gevallen natuur; een daarin *willen* doordringen tot dood en vloek.

En eerst als de nadering zoover voort is geschreden, dat de Zone Gods en des menschen Zoon zelf *sterft*, en sterft aan het *vloekhout*, komt 't keerpunt en treedt de heerlijkheid in.

Zoo is het één proces van steeds voortgaande vernedering van de Kribbe tot het Kruis, en in dat proces is er aldoor een steeds voortgaande benadering van de diepte der ellende.

Een toenadering, waarin het groote keerpunt in het feit ligt, dat hij, na Gethsemané, uit den toestand der persoonlijke vrijheid overging in den toestand van onvrijheid, toen hij *„overgeleverd werd in de handen der zondaren."*

Wij, zelf onrein, kunnen er ons nauwlijks indenken, hoe het komen tot ons geslacht, het ingaan in onze natuur, en het verkeer onder niets dan zondaren, voor Jezus drie en dertig jaren lang, reeds op zichzelf, één lijden is geweest.

Iets daarvan voelt, wie zelf in beschaafden, redelijk hoogstaanden kring levende, zich een oogenblik begeeft in de kringen der spotters, misdadigers en roekeloos onzedelijken. Dan overvalt u bij wat ge ziet en aanhooren moet, onwillkeurig een huivering, en ge voelt u als aan een giftige besmetting, als aan dierlijke wildheid ontkomen, als ge in uw eigen woning weer met vrouw en kinderen in het gebed gaat.

En dit nu, maar in tienvoudige scherpte, is de gestadige gewaarwording geweest, waaronder Jezus verkeerd heeft zoolang hij op aarde was, uitgezonderd alleen de oogenblikken, dat hij zich kon terugtrekken in de woestijn om in het gebed met zijn God te zijn.

Zelfs in den kring van zijn jongeren verliet hem die huivering niet.

De afstand tusschen Jezus heilig innerlijk bestaan en de menschenwereld waarin hij optrad, was zoo overgroot.

Maar tot op Gethsemané bleef dan voor 't minst nog *de persoonlijke vrijheid*.

Jezus was wel meermalen bedreigd. Ze hadden hem wel willen steenigen. Ze zonden wel politie op Jezus af, om de hand aan hem te slaan. Maar dit alles deerde niet. Zijn ure was nog niet gekomen. En Jezus bleef *vrij*.

Hij ging waar bij wilde. Hij trok zich terug als de aanvechting al te pijnlijk werd. Hij herleefde in de eenzaamheid en in de ure des gebeds.

Maar met Gethsemané komt ook hier een einde aan, en het is hierin dat de beteekenis van Gethsemané uitkomt. Hier was het niet een bidden om zich vrij te maken, maar een bidden *om zich over te geven*.

Slaapt nu voort, want de Zoon des menschen zal *overgeleverd* worden, overgeleverd *in de handen* der menschen, overgeleverd in de handen van menschen die *zondaren* zijn.

Overgeleverd worden is de diepe krenking ondergaan, dat anderen macht over u verkrijgen; dat ge ophoudt *vrij man* te zijn; dat ge uit de vrije wereld in de *banden* overgaat.

Reeds dit nu is voor elk man van eer een aangrijpend oogenblik. Het tast onzen persoon, het tast ons bestaan, onze vrijheid, onze beschikking over ons zelven aan.

Maar onvergelijkelijk sterker moest dit Jezus aangrijpen, hem die macht over alles had, die de Koning van het Godsrijk was, en wien gegeven was alle macht in hemel en op aarde.

Ieder voelt, dat het reeds op aarde voor een Vorst, voor een Koning, voor een Keizer iets veel bitterder is, als men hem gevangen neemt, dan voor een gewoon burger. En hier overkomt dit niet aan den Koning, maar aan den Koning der koningen.

De ellende waartoe hij uit Goddelijken liefdedrang is ingegaan, grijpt hem aan, overmant en vermeestert hem.

En hij, die dit alles met één wenk, met één woord van zich kon weren, laat dit toe, laat dit geworden, *moet* dit toelaten, want hij wordt *overgeleverd*.

Overgeleverd naar Gods bestel, ingevolge Gods raad. Hier is het begin van het van God verlaten worden.

Het is of hij uit de hand des Vaders, door den Vader zelf, in de handen van de zondaren wordt overgegeven, meer nog, *overgeleverd*, d. w. z. overgegeven opdat ze met hem doen naar hun boozen wil.

Hij wordt overgeleverd *in hun handen*.
Dit is hier letterlijk te verstaan.

Toen de koning van Pruisen keizer Napoleon gevangen nam, wist Napoleon vooruit, dat hij met vorstelijke eer zou bejegend worden, en dat geen menschenkind zich aan zijn persoon vergrijpen zou.

Maar hier is het een overleveren van Jezus *in de handen* der zondaren.

Ze zullen de hand aan hem slaan, ze zullen hem het spotkleed omhangen, ze zullen hem de doornenkroon in het matte hoofd drukken, ze zullen het kruis op hem leggen, na hem gegeeseld te hebben, en dan zullen ze hem uitkleeden en hangen aan het kruis.

De vrijheidsberooving gaat over in *handtastelijk* geweld. Hij wordt overgeleverd niet alleen in hun macht, maar in hun *handen*, opdat de menschelijke *hand* zich aan hem vergrijpe, wat menschelijke boosheid als wraak begeert.

En daarom staat er bij: in de handen *der zondaren*.

Misschien kent gij zelf personen, die u haten, die met nijd tegen u vervuld zijn, die u zouden willen verdoen, maar die ge ontwijkt, die ge mijdt, van wie ge u verre houdt.

Welnu, denk het dan in, dat ge in een eenzaam vertrek, zonder dat iemand u bij kon staan, aan de woede van deze uw haters waart overgeleverd, — zou het niet ontzettend zijn?

En zoo nu *is* uw Heiland overgeleverd. Overgeleverd aan wie Hem haatten met den bitterste haat, aan wie er op uit waren om hem te kwellen, te tergen, te hoonen, en te niet te doen. Hij de Heilige overgeleverd aan de zondaren, opdat de opwoelende zonde in het booze menschenhart zich alles tegen hem zou kunnen veroorloven, wat boosheid slechts kan uitdenken.

„In de handen der zondaren", dat was voor Jezus het ontzettende. Dàt was het wat bij in Gethsémané had voorgevoeld. Dàt was *de drinkbeker*.

En toch, Jezus treedt niet terug. Huivering heeft zijn ziel in Gethsémané gekend. De weeën van het lijden zijn, eer het kwam, in volle klaarheid en in heldere bewustheid over zijn ziel getogen, toen hij, voorover gestort, smeekte tot zijn Vader.

Maar gesterkt door het gebed, en gesteund door Gods engelen, heeft hij zich toen *laten overleveren*, ja, heeft hij *zichzelven* overgeleverd in de handen der zondaren.

En heel de lijdenshistorie getuigt het ons, wat de handen der zondaren aan dien overgeleverden Zoon des menschen dorsten bestaan.

Amsterdam, 14 April 1905.

Artikel XIII.

Onze kerkelijke pers maakt zich in deze dagen verdienstelijk door de ingekomen rapporten voor de a.s. Synode niet alleen uitvoerig te bespreken, maar ook aan een welwillende critiek te onderwerpen.

Met name de uitvoerige studie, die Dr. Wagenaar in de *Zuider Kerkbode* wijdde aan de voorgestelde revisie der Kerkenorde, verdient de aandacht der Synode, en wij hopen, dat Dr. Wagenaar de leden der Synode in de gelegenheid zal stellen van deze critiek kennis te nemen. Nu de revisie der Kerkenorde eindelijk aan de orde is gesteld, is het zeker wenschelijk, dat deze revisie zoo grondig mogelijk zij, en de Kerken zullen goed doen, met hetgeen door Dr. Wagenaar is opgemerkt, ernstig te overwegen.

Ook de critiek op het rapport in zake Art. XIII der D. K. O. is ons daarom welkom. Op de Synode te Middelburg is staande de Synode en zonder dat vooraf genoegzame gelegenheid bestond om in de pers van gedachten te wisselen, een nieuwe koers vastgesteld in zake de verzorging der emeriti-predikanten en de predikants-weduwen en -weezen. Dat deze nieuwe koers principieel juister was en ook practisch veel betere resultaten heeft afgeworpen dan het vroeger gevolgde stelsel, staat naar onze overtuiging vast. In hoofdzaak is het nieuwe rapport dan ook op diezelfde beginselen opgebouwd, en het eenige verschil ligt alleen hierin, dat de lijnen nog consequenter zijn doorgetrokken.

De bezwaren, die aan dit stelsel verbonden zijn, zijn zeker niet gering, en dat van verschillende zijden die bezwaren worden uitgesproken, is goed. Deputaten zullen eer de Synode saamkomt nog wel van antwoord dienen, en zoo kunnen de kerken met kalm beraad kiezen, of zij voort willen gaan op den te Middelburg ingeslagen weg, dan wel een anderen koers willen inslaan.

Aan deputaten kunnen wij gerust de verdediging van hun rapport overlaten. Zij zijn er mans genoeg voor. Slechts ééne opmerking veroorloven wij ons. De critiek vergeet over het algemeen, dat aan deputaten was opgedragen het beginsel in Art. XIII der D. K. O. neergelegd, duidelijk uit te werken, en een regeling voor te stellen, die op dat beginsel rustte. Wanneer men nu bezwaar heeft tegen dit *beginsel*, dan dient de critiek zich niet te richten tegen dat rapport, maar tegen Art. XIII zelf, en te worden aangetoond, dat dit Art. onzer K. O. niet met de Schrift en de Gereformeerde beginselen overeenstemt. Maar zoolang men Art. XIII der K. O. onaangetast laat, schijnt het ons niet billijk toe, tal van practische bezwaren aan te voeren tegen het ingediende rapport, terwijl deze bezwaren feitelijk tegen Art. XIII zelf gelden.

Ons Gereformeerd stelsel van kerkregeering is zeker in de practijk niet altijd het gemakkelijkst. Op de Synode te Dordt merkte de Engelsche bisschop, die de Episcopaalsche Kerk vertegenwoordigde, op, dat onze Nederlandsche Kerken nooit aan zulk een innerlijken strijd zouden blootgesteld zijn geweest, wanneer men maar bisschoppen aan het hoofd der kerk had gehad, die terstond aan die twisten een einde hadden kunnen maken. Maar onze vaderen hebben zich daardoor niet laten misleiden. Volgens hen moest niet de gedienstigheid der practijk, maar Gods Woord beslissen. En ze wilden liever al de bezwaren dragen, die aan de presbyteriale kerkregeering verbonden waren, dan ook maar in het minst van de zuivere lijn der beginselen afwijken.

Zoo moet het ook onder ons zijn.

Seminarie of Staatsfaculteit?

I.

Het op den voorgrond dringen van de quaestie der theologische faculteit achten wij een heugelijk teeken des tijds.

Dat in steeds breeder kring de oogen opengaan voor den onhoudbaren toestand waarin de theologische faculteit aan de Rijksuniversiteit verkeert, toont, dat er een frisscher wind over onze vaderlandsche erve waait. Het conservatisme, dat zich lijdelijk bij den gegeven toestand neerlegt, naar geen beginselen vraagt, maar alleen heil zoekt in betere bezetting der katheders, is de gevaarlijkste vijand voor alle gezonde ontwikkeling. Wij zijn daarom dankbaar dat bij de Wet op het Hooger Onderwijs de verplichting aan de Regeering is opgelegd, om binnen een zekeren tijd de reorganisatie der theologische faculteit ter hand te moeten nemen. En hoe ernstiger het thans aanhangig gemaakte vraagstuk onderzocht en van alle zijden overwogen wordt, hoe liever het ons zijn zal.

In de eerste plaats komen hierbij in aanmerking de adviezen, die door de confessioneele partij in de Hervormde Kerk en de hoogleeraren der theologische faculteiten gegeven zijn. Dr. Daubanton gaf zijn advies, breed gedocumenteerd, in het licht. En ook Prof. Valeton heeft thans in *Onze Eeuw* medegedeeld, welk advies hij aan de Synode heeft gezonden. Terwijl bij de beraadslaging in de Tweede Kamer genoegzaam bleek, welken weg de partij van Dr. Vos en Dr. Hoedemaker wil inslaan.

Zoo klaart allengs de lucht op en komen de verschillende meeningen in afgeronden vorm naast elkander te staan.

In hoofdzaak staan daarbij twee stelsels tegenover elkander. Het stelsel van de Staats-faculteit en dat van de kerkelijke seminaria.

De eerste groep dringt alleen aan op *herstel* der theologische faculteit. Zooals ze thans bestaat, bevredigt ze niemand. Men wil daarom dat de Regeering de theologische faculteit weer encyclopaedisch juister zal ordenen, met name aan de Dogmatiek haar eereplaats zal teruggeven en deze faculteit, die tot dusverre godsdienstwetenschap in plaats van theologie doceerde, weer tot een theologische faculteit maken zal. Maar de *Regeering* moet dit alles doen; zij heeft de taak om bij de wet te regelen, hoe deze faculteit moet worden ingericht; zij heeft de vakken vast te stellen, waarin onderwijs zal gegeven worden; zij heeft de professoren te benoemen en te ontslaan.

Over het algemeen oordeelt men voorts, dat deze Staats-theologische faculteit op grond van historische rechten en practische overwegingen in dienst moet gesteld worden van de Hervormde Kerk. De Roomsche Kerk heeft haar eigen seminaria; de Gereformeerde Kerken de School te Kampen en de Vrije Universiteit; de overige kleine kerkgenootschappen hebben eveneens reeds haar eigen inrichtingen; alleen de Hervormde Kerk heeft dus behoefte aan deze Staats-theologische faculteit. Gelijk wel van zelf spreekt, schuilt daarachter tevens de idee, dat de Hervormde Kerk als de „vaderlandsche kerk" alleen recht heeft op de officieele begunstiging der Regeering. Roomschen, Gereformeerden, Mennonieten, Lutherschen enz. zijn „bijwoners", die geduld worden, maar die op een plaats aan de Landshoogescholen geen aanspraak hebben.

Lijnrecht daartegenover staat het gevoelen der andere groep, die thans haar bezielden woordvoerder vond in Prof. Valeton. Volgens hem kan de Overheid in een land als het onze, waar ze geen professie doet van een bepaalde religie, ook niet een theologische faculteit voor een bepaalde Kerk in stand houden. Een theologische faculteit, die niet uitgaat van een bepaalden dogmatischen grondslag en niet met de belijdenis van een bepaalde kerk in verband staat, kan niet als kweekschool voor de a.s. dienaren der Hervormde Kerk dienst doen. En waar nu de Overheid een theologische faculteit met een bepaalde confessioneele kleur niet kan in stand houden zonder in strijd te geraken met haar eigen neutraal karakter, acht Prof. Valeton geen anderen uitweg mogelijk dan dat de Staat de theologische faculteit geheel en al loslate en zij uit de rij der Staatsfaculteiten geheel verdwijne. De Kerk moet dan door oprichting van seminaria in de opleiding harer dienaren voorzien. Natuurlijk kan zulk een seminarie gevestigd worden in een Universiteitsstad en op verschillende manieren met de universiteit in uitwendig verband worden gezet, maar ze blijft toch *kerkelijke* school, haar hoogleeraren worden door de kerken benoemd, de gang van het onderwijs door de kerken bepaald, alle zeggenschap over deze school berust bij de kerken alleen.

Aan beide voorstellen liggen natuurlijk dieper liggende beginselen ten grondslag, die heel de opvatting van den Staat, het nationale leven, de eenheid der wetenschap, de roeping der Kerk en de plaats der theologie raken. Wat in de gegeven adviezen tot dusverre ontbreekt is echter die diepere opvatting, waardoor deze beginselen tot klaar en helder bewustzijn kunnen komen. Men blijft meestal in de practische overwegingen hangen, laat zich min of meer bewust leiden door het belang van zijn eigen kerk en neemt niet dat hoogere standpunt in, waardoor alleen èn ons volk èn de wetenschap gebaat kunnen worden.

Reeds uit één feit blijkt dit zonneklaar.

Van hoeveel belang het ook zijn moge, dat de theologie zuiver onderwezen wordt, een goed Gereformeerde belijdt toch, dat alle wetenschap een gave Gods is en daarom dienen moet tot verheerlijking van Zijnen naam. Alzoo lief heeft God de *wereld* gehad, d. w. z. niet alleen enkele menschen, maar heel de rijke schepping, die uit Gods handen is voortgekomen met al de in haar wonende krachten, gaven en talenten, dat Hij Zijn eeniggeboren Zoon heeft gezonden, opdat een iegelijk die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe. Het dualisme van den Wederdooper, die een absolute scheiding maakt tusschen natuur en genade, schepping en herschepping, wereld en kerk, is daarom in strijd met Gods Woord. De Zoon is gekomen niet om een nieuwe schepping in het leven te roepen, maar om de werken des Vaders te herstellen.

Wanneer in onze dagen zoó sterk en zóó eenzijdig de nadruk gelegd wordt op herstel der theologische faculteit alleen, dan ligt daarin een niet gering te schatten gevaar. Zeker, in de theologische faculteit komt de corruptie het sterkst en het ergerlijkst aan den dag. Wanneer de mannen, die geroepen zijn om de kennisse Gods uit Zijn Woord te onderwijzen, dat Woord aan de vivisectie der moderne critiek onderwerpen, de grondwaarheden van het Christelijk geloof ondermijnen, van Christus' Godheid en Zijn zoendood niets willen weten, zelfs betwijfelen of Christus ooit heeft bestaan, dan is het te begrijpen, dat tegen zulk een theologische faculteit zich in de eerste plaats het verzet richt van al wie voor Gods Woord beeft.

Maar wie om deze reden voor herstel der theologische faculteit ijvert en de andere wetenschappen aan het ongeloof prijsgeeft, bewandelt niet de Gereformeerde, maar de Doopersche paden. Het bederf heeft minstens even sterk doorgewerkt in de Litterarische en Juridische, de Medische en Natuurkundige faculteit. De leerstellingen, die daar aan onze studenten onderwezen worden, gaan uit van beginselen, die even lijnrecht indruischen tegen het Woord Gods. En waar men optreedt met de leuze: Heel het volk en heel de Kerk moet tot Christus worden teruggebracht, daar is het een stuitende inconsequentie, wanneer men op het gebied der wetenschap alleen oog heeft voor de theologische faculteit.

Predikantenconferenties.

Wat er omgaat in de theologische wereld blijkt wel het best uit de onderwerpen, die op de predikantenconferenties behandeld worden.

Als teeken des tijds mag daarom wel gelden het agendum voor de vergadering van moderne theologen, die 2 en 3 Mei te Amsterdam saamkomen zullen:

1. Prof. H. Y. Groenewegen: Is er aan de openbare universiteit plaats voor een leerstoel in de dogmatiek?
2. Prof. B. D. Eerdmans: Het paganistisch karakter der hedendaagsche orthodoxie.
3. Dr. C. B. Hylkema: Hoe te oordeelen over de pogingen van modern-godsdienstige zijde om het besef van zonde te verlevendigen?
4. Prof. L. Knappert: Moet een streng wetenschappelijke vorming voor a.s. predikanten noodzakelijk worden geacht?
5. P. B. Westerdijk: Hoe heeft de moderne richting te oordeelen over en wat kan zij leeren uit den opgang der theosofische beweging?

Vooral het tweede punt belooft belangrijk te worden.

Het paganistisch karakter der hedendaagsche orthodoxie.

Natuurlijk staat Prof. Eerdmans te hoog, om hier te denken aan het bekende straatjongensargument.

We wachten daarom met belangstelling het betoog af, waarin deze moderne hoogleeraar, die aan geen wonder gelooft; die Christus verwerpt; die met heel het historische christendom gebroken heeft; ons zal aantoonen, dat de hedendaagsche orthodoxie paganistisch, d. i. heidensch, is.

De conferentie te Zeist.

Van 3—7 Mei a.s. zal te Zeist de wereldconferentie van Christelijke studenten plaats vinden.

Ook wij voldoen gaarne aan het verzoek der Nederlandsche Christelijke studentenvereeniging, om de aandacht op deze conferentie te vestigen.

Het is toch een verblijdend teeken, dat de Christenstudenten uit alle landen de waarheid begrepen hebben van het woord: „Eendracht maakt macht," en daarom een bond hebben opgericht, die alle volkeren en naties omvat. Iets van de catholiciteit van het Christendom wordt daarin openbaar. En al mag onder die catholiciteit natuurlijk de zuiverheid van het eigen beginsel niet lijden, we verblijden ons er in, dat ook onze Gereformeerde studenten aan deze conferentie deelnemen. Dat verruimt den blik onzer jonge mannen; geeft aanleiding om vriendschap te sluiten met degenen die eens geroepen zullen worden in andere landen als leiders der Christelijke actie op te treden, en schenkt hun gelegenheid, om ook in dezen kring de kracht van het Calvinisme te doen gelden.

Wat de historie dezer conferentie aangaat, meenen we niet beter te kunnen doen, dan met hier over te nemen, wat d. B. in de *Gereformeerde Kerk* daaromtrent mededeelt:

De Conferentie gaat uit van de zoog. Wereldfederatie van Christen Studenten, die in 1895 werd geconstitueerd. Toen toch waren op verzoek van enkele reeds bestaande nationale Vereenigingen op het kasteel Wadstena aan het Wettermeer in Zweden afgevaardigden van verschillende landen samengekomen en daar werd het internationale verband gelegd.

Een Amerikaan, Mr. John R. Mott, werd algemeen en reizend secretaris der Federatie en was al gauw de ziel der wereldomvattende beweging. In het volgende jaar begon hij zijne eerste reis om de wereld, overal tot elkander brengende en organiseerende wat hij van leven vond en elders weer slapenden opwekkend tot nieuw leven.

Tegenwoordig zijn elf nationale of internationale bewegingen bij de Federatie aangesloten en omvat zij onder meer de volgende landen: Noorwegen, Zweden, Finland, Denemarken, samen vormende de Scandinavische groep, Engeland, Duitschland, ieder op zich zelf, dan Nederland, België, Frankrijk en Zwitserland als internationale groep, Italië, Zuid Afrika, Amerika (Vereen. Staten en Canada), Australië Indië, en Ceylon, China, Japan en ten slotte de groep van landen zonder nationale organisatie als Rusland, Turkije, Egypte, Brazilië, Argentinië enz.

Om de 2 jaar komen afgevaardigden van al die landen ('t zijn er een kleine 30) samen tot eene Wereldconferentie, waar dan de resultaten en plannen overwogen worden en de bestuurszaken worden afgedaan. 't Springt in het oog, hoe al die verschillende volken elkaar kunnen helpen en ten voorbeeld strekken. Men leert elkaar kennen, treedt in correspondenties, leest elkanders tijdschriften en boeken en leeft zoo met elkaar mee als één groote beweging.

Sinds 1895 zijn er nog 4 van die Conferenties gehouden en wel in 1897 te Williamstown (Vereen. Staten), in 1898 te Eisenach, in 1900 te Versailles, in 1902 te Sorö (Denemarken). Sedert Williamstown hebben ook wij op al die Conferenties afgevaardigden gehad.

In 1902 werd het algemeen billijk geoordeeld, dat de volgende Conferentie nu eens in Azië zou gehouden worden, en Tokio werd dan ook aangewezen als plaats van samenkomst. Edoch, de gruwelijke oorlog is gekomen en heeft ook dit belet. Toen de onmogelijkheid van Japan onder deze omstandigheden bleek, heeft onze Vereeniging (onze N.C.S.V.) hare gastvrijheid aangeboden en deze werd geaccepteerd.

Dank zij de hulp van velen, in de eerste plaats van de Broedergemeente in Zeist, hopen wij de Conferentie thans naar behooren te kunnen ontvangen. De Broedergemeente toch stelde, desgevraagd, haar kerkgebouw voor onze vergaderingen ter beschikking, en veel logies werd ons in Zeist aangeboden.

En zoo hopen wij dan op den 3den Mei a.s. van alle windstreken afgevaardigden van Studenten-Vereenigingen (± 95) te zien samenkomen, om daar de belangen te bespreken van de Studentenwereld en hare behoeften aan Verlossing en Heiligmaking.

Allerlei onderwerpen zijn op het programma te vinden, o. a. hoe het best ingang te vinden onder de Russische Studenten en ook hoe onder de Studenten de waarachtige belangstelling in de zending te versterken. Zuiver geestelijke, zoomin als geheel praktische vraagstukken ontbreken niet.

De vergaderingen zijn uit den aard der zaak niet publiek; alleen zal Zondagsmiddags 7 Mei om 3½ uur eene openbare, voor ieder toegankelijke bijeenkomst worden gehouden in de Broederkerk, waar o. a. de secretaris, Mr. John R. Mott, zal spreken.

Mag de N.C.S.V. rekenen op de belangstelling en het gebed der Gemeente?

Bij die laatste vraag sluiten wij ons van harte aan.

Finantieele steun is zeer zeker ook gewenscht, en de penningmeester der regelingscommissie, de heer H. C. Rutgers, Keizersgracht 192, zal dankbaar elke gave in ontvangst nemen.

Maar wat onze jonge mannen bovenal begeeren, is de sympathie en het gebed van het volk des Heeren.

Moge de samenkomst te Zeist rijke vruchten afwerpen en de Nederlandsche conferentie in de annalen der wereldfederatie als een der meest gezegende worden geboekt!

Apologie.

Onze Roomsche landgenooten hebben een goed werk gedaan.

Ze hebben een vereeniging opgericht, onder den naam *Petrus Canisius*, die zich ten doel stelt, een reeks apologetische werken in het licht te zenden, waarin op populaire wijze het Christendom verdedigd zal worden tegen de aanvallen van het ongeloof.

Geloofsverdediging schrijft deze vereeniging in haar vaandel. Het is haar niet in de eerste plaats te doen om polemiek met de Protestanten over de dogmatische geschilpunten die tusschen beide kerken in

controvers zijn. Maar wel wil ze tegenover den steeds toenemenden afval van het Christendom de bestrijding van de Schrift, het ondermijnen van de grondslagen van recht en zedelijkheid, de banier van het geloof opheffen. De nood der tijden dringt haar daartoe. En in zooverre hier de strijd gaat om een ons beiden gemeenschappelijk belang, kunnen wij niet anders, dan deze poging van harte toejuichen.

De beide eerste geschriften van deze vereeniging liggen reeds op onze tafel ter recensie.

Dr. Th. M. Vlaming, hoogleeraar aan het seminarie te Warmond, schreef een „inleidend geschrift," onder den titel: *Apologie of Geloofsverdediging*. En de serie zelve opent met eene verhandeling van den bekenden pater der Redemptoristen Th. Bensdorp over de „geschiedkundige geloofswaardigheid der Evangelie-verhalen", getiteld *Legende of Historie?*

Over dit laatste werk kunnen we kort zijn. Pater Bensdorp laat de vraag naar de inspiratie der Schrift geheel terzijde en tracht aan te toonen alleen met historische bewijzen, dat de Evangelie-verhalen volkomen betrouwbaar zijn. De aangevoerde bewijzen, vooral ontleend aan het getuigenis der zoogenaamde apostolische vaders en de oudste kerkvaders, toonen zeker genoegzaam aan, hoe de moderne critiek in hare negatie de historische traditie geheel tegen zich heeft. Trouwens, gelijk de schrijver zelf opmerkt, de nieuwere richting onder de geleerden in het buitenland komt, zij het dan ook schoorvoetend, steeds meer terug op wat voor enkele tientallen van jaren nog als „wetenschappelijk resultaat" heette vast te staan, en alleen de moderne theologie in Nederland houdt nog met hand en tand vast aan een standpunt, dat buiten ons land reeds lang als overwonnen wordt beschouwd. Maar hoezeer we het waardeeren, dat pater Bensdorp op populairen toon dit alles zijn lezers meedeelt, de poging om op de *fides historica*, de historische betrouwbaarheid van de evangelien, het geloof aan hun inhoud op te bouwen, blijft voor ons aan ernstig bezwaar onderhevig. De Roomsche Apologetiek bewandelt hier andere paden dan wij zouden kiezen. Iets wat principieel samenhangt met het verschillend standpunt, dat over en weer tegenover de traditie en de rede als praeambula fidei wordt ingenomen.

Van ingrijpender beteekenis is dan ook naar onze schatting het inleidend woord, dat de hoogleeraar Vlaming schreef. Deze hoogleeraar toont uitnemend goed op de hoogte te zijn, niet alleen met de theologische litteratuur onzer dagen, maar ook met de heerschende meeningen op het gebied der rechtswetenschap, natuurwetenschap, geneeskunde, aesthetische critiek enz. Hij toont aan met citaat op citaat, welke verderfelijke leeringen door de woordvoerders der officieele wetenschap op dit gebied gepropageerd worden, en hoe noodzakelijk het is, dat hiertegen van Christelijke zijde geprotesteerd worde. Wie deze citaten leest, zal den schrijver kwalijk kunnen beschuldigen van laster, wanneer hij spreekt van „een volslagen wedergeboorte des heidendoms." Metterdaad is dit oordeel eer nog te zwak, want er is menig heiden geweest, die én religieus én zedelijk dichter bij het Christendom stond dan de ongeloofsprofeten onzer dagen.

Ten slotte zij hieraan toegevoegd, dat deze poging van Roomsche zijde ons Gereformeerden tot een spoorslag moge zijn om dit werk niet alleen over te laten aan onze Roomsche landgenooten. Tijdschriften, brochures, letterkunde en pers, alles werkt saam, om de „moderne denkbeelden" onder ons volk te propageeren. Wordt het dan geen tijd, dat ook onzerzijds de hand aan den ploeg wordt geslagen? We kibbelen onder elkander over de fijnste dogmatische geschilpunten, die veel aan haarkloverij en woordenrijterij doen denken. Onze kerken worden in beroering gebracht over „stellingen," die met den grooten strijd onzer dagen in geen het minste verband staan. En ondertusschen gaat een groot deel van ons volk verloren en boeten we de zedelijke kracht in, die van onze kerken behoorde uit te gaan.

Als het zout smakeloos wordt, waarmede zal het gezouten worden?

Uit de Pers.

Ds. Littooy gaat voort, met in het *Zeeuwsch Kerkblad* op waardige en kalme wijze de thans weer aan de orde gestelde leergeschillen te bespreken.

Hij doet het ditmaal in antwoord op een persoonlijk schrijven, dat Ds. Bos aan hem richtte:

'k Veroorloof mij broeder Bos op te merken dat door mij gezegd is, dat ik antwoorden zou, maar *niet* dat door mij op al de vragen in den breede zou geantwoord worden. Eene brochure van goeden omvang zou daarvoor noodig zijn, tenminste, wanneer met redenen omkleed, het slechts wezenlijk verschil, inzake de leergeschillen, aangegeven en in 't licht gesteld werd.

Op de vraag: »Is dat naar de belijdenisschriften?" heb ik reeds gezegd, dat wat niet rechtstreeks uit de belijdenisschriften kan worden gehaald, daarom nog niet *tegen* de belijdenisschriften en veel minder nog tégen de H. Schrift is. De belijdenisschriften toch, hoe hoog gewaardeerd ook, zijn immers niet zóó rijk van inhoud als de H. Schrift. Uit de Schrift kan en mag men leeren hetgeen in de belijdenis niet zoo rijk is opgenomen. Één uit de vele bewijzen hiervoor moge volstaan.

Op de vraag van onzen Catechismus: »Waarom is Christus begraven?" wordt geantwoord: »Om daarmede te betuigen, dat hij waarlijk gestorven was".

Met den hooggeschatten ouden dominé Bavinck (zie zijne leerredenen) zeg ik: dit antwoord is wel wat schraal uitgevallen. De een voegt er daarom dit, de ander dat bij. Z Eerw. nu zet er benevens het antwoord dat de Catechismus geeft, bij uiteen: dat »het graf eene rechtvaardige wrake Gods over onze zonde is." En als ik er nog bijvoeg: Hij is begraven, omdat Hij niet slechts den *dood* overwinnen, maar ook uit *de dooden*, d. i. uit het rijk der dooden, moest opstaan, dan hebben wij beiden geleeraard wat niet in den Catechismus gezegd wordt. Maar zijn wij nu daarom in strijd met de leer van den Catechismus en met hetgeen ons in deze in Gods Woord is geopenbaard?

Immers neen.

Wat niet uit de belijdenis zelf kan gehaald worden, kan evenwel naar de H. Schrift zijn. Geschiedt dat, dan is men niet in strijd met de belijdenis.

Dit houdt en zet Ds. Bos niet genoeg in 't oog en uiteen, bij het beoordeelen der leergeschillen.

Broeder Bos geloove mij, dat ik als steeds »kleur bekennen wil"; maar ik was het vóór negen jaren en ben het nog niet met hem eens aangaande die leergeschillen, en dat was niemand op de Synode te M. dan prof. L.

In *De Wachter* zijn deze leergeschillen in den laatsten tijd bij de opleidingsquestie als gevoegd.

Daardoor is de opleidingsquaestie natuurlijk verzwaard. Onwillekeurig heeft ze daardoor een ernstiger aanzien gekregen.

Daarbij komt, dat de leergeschillen niet zóó groot zijn, als het volk, dat op *De Wachter* afgaat, gelooven moet.

Gelooven moet, tengevolge van de onvolledige voorstellingen die in den regel en herhaaldelijk gegeven zijn van hetgeen in geschil is. 't Is daarom dat het volk het zich veel erger moet voorstellen dan het inderdaad en gelukkig is. Het moet daarom ook ongeruster zijn dan het ten dezen behoeft te wezen. t Is immers of met ter zijde stelling der »oude leer" eene geheel »nieuwe leer" gelooft, verkondigd en ingevoerd wordt en of Ds. Bos c. s. zich voor de oude, alleen ware leer in de breş stellen en op de wacht staan.

Als door hen, die de dingen van Gods kant eerst en liefst bezien, en dientengevolge op supralapsaristisch standpunt staan, ontkend en geloochend werd, dat ze ook van 's menschen kant kunnen en moeten bezien worden en dat op dat standpunt (het infra-lapsaristisch) de belijdenisschriften staan, dan zou er eene onduldbare, ongereformeerde eenzijdigheid zijn; maar de redacteur van de Friesche Kerkbode, Dr. Kuyper Jr., schreef de verledene week nog, dat het van *sboven*' en *sbeneden*' kan en moet worden bezien. En onze Dordtsche vaderen hebben daar geen misbaar over gemaakt noch daarom iemand uitgesloten.

Zoo nu is het ook met de »veronderstelde wedergeboorte"; deze geboorte toch gaat aan het van *»ganscher harte gelooven"* vooraf, dat door Filippus werd geëischt, vóór hij den Kamerling doopen mocht en dies doopen wilde. En op grond van zijn belijdenis nam hij aan, dat de wedergeboorte en het zaligmakend geloof aanwezig waren; want hij doopte hem, na gezegd te hebben, dat het anders *niet geoorloofd* was.

In de Groninger Kerkbode nu heeft één onzer ambtsbroederen pas nog als met de stukken bewezen, dat door Dr Kuyper Sr., hetgeen Filippus eischte en veronderstelde nooit als *de eenige* grond, waarop wij den doop moeten toedienen, is aangegeven.

Zoomin als het infra lapsaristisch standpunt door hem en de zijnen als een onwaar ontkend is, zijn de gronden door Ds. Bos en anderen in *De Wachter* en door mij in *Zeeuwsch Kerkblad* aangegeven, door Dr. Kuyper c. s. geloochend en terzijde gesteld. Integendeel, ze zijn mede als gewichtige gronden erkend geworden.

Maar omdat velen op grond van eene koude, bloot-historische geloofsbelijdenis vaak recht gaven op de Sacramenten, was het noodig en goed, dat hetgeen Filippus eischte en veronderstelde, *na belijdenis*, weer eens op den voorgrond trad. Dat daarbij door leerlingen welcens overdreven is, erken en bestreed ik met Ds. Bos.

Doch dat *De Wachter* altijd schier wegliet dat de andere gronden door Dr. Kuyper c. s. ook aangegeven en erkend worden, betreurde ik. Door dat te doen maakt men noodeloos ongerust, is men onvolledig, ja, het woord moet er uit, nu broeder Bos verlangt dat ik kleur bekennen zal, daardoor is men niet rechtvaardig tegenover hen, die men bespreekt en bestrijdt.

't Is ook zoo in betrekking tot de leer der rechtvaardigmaking van eeuwigheid. Het verschil werd in en door *De Wachter* niet tot de kleine proportiën, die het aanneemt weer gebracht en dienten gevolge werd ook hier het volk noodeloos verontrust.

Dat door Dr. Kuyper c. a. de persoonlijke, dadelijke rechtvaardigmaking, door het geloof, als en met Comrie en Holtsius wordt geloofd, erkend en beleden, en dat zij daarom met eene goede conscientie de belijdenisschriften konden onderteekenen, gelijk zij deden en nog willen doen, zie, dat werd nooit of niet naar eisch in het licht gesteld en den lezers kond gedaan. Ook deze verontrustende onvolledigheid heb ik betreurd. En nu de stellingen aan *al de gemeenten* even volledig gezonden werden, gevoelde ik mij, als iemand die zoo vele jaren mocht meeleven, gedrongen, ja verplicht, om onder afbidding van Gods zegen, wat olie op de onstuimig geworden golven te werpen. Ik vreesde voor scheuring, voor *ongegronde* scheuring. Al is het niet direct.

Op het standpunt van Ds. Bos, van »nieuwe' of »oude" leer moet men m. i. voor- of achteruit.

En als broeder Bos en ik (die er een referaat over moet leveren) over de rechtvaardigheid gaan schrijven *naar het Woord*, dan zal het blijken dat in wezen ons verschil met Comrie en Dr. Kuyper c. a. zeer gering is. Misschien komt het in hoofdzaak hierop neer, dat hetgeen in het Verbond der verlossing geschiedde, met het oog op den Borg des beteren verbonds, die voor de uitverkorenen a'les op zich nam, *met het woord rechtvaardigmaking* niet wordt aangegeven. Want dat de toerekening van den »Tweeden Adam", zoowel eene directe, onmiddelijke is, kan, met het oog op hetgeen Paulus daaromtrent leert, in Rom. 5, en hetgeen wordt gezegd van het Lam dat geslacht is vóór de grondlegging der wereld, naar het mij voorkomt, niet worden tegengesproken.

Doch dat het woord rechtvaardigmaking wordt gebruikt in betrekking tot hen, die in en door het lijden en de opstanding van hun aanbiddelijken vertegenwoordiger, Jezus Christus, *gerechtvaardigd* zijn, Rom. 4:25 is niet wel tegen te spreken. Gerechtvaardigd zijn ze, in hun Borg, zoowel als in en met Hem opgewekt en gezet in den hemel, vóór ze nog zijn geboren en vóór de persoonlijke dadelijke rechtvaardiging door het geloof verkregen en door het gelooven toegeëigend is.

»Dat het gepredikte woord geen dienst doet tot geloof en bekeering", zooals Ds. Bos thans schrijft, zie, dat is ook alweer onvolledig weergeven wat de bedoelde broederen leeren. Zij gelooven, dat de wedergeboorte zonder den dienst des Woords plaats heeft bij zeer velen. Dat gelooven wij ook in betrekking tot vele kinderen des verbonds. En deze bedoelde broederen gelooven, voor zoover ik weet, ook dat velen door middel van en onder den dienst des Woords worden wedergeboren en tot geloof en bekeering komen.

Een geheel enkele broeder slechts leeraarde dat er reeds in de Heidenwereld wedergeboren worden, geheel zonder het Woord en de bediening des verbonds. Ik geloof, dat zij die daarvan vreemdelingen bleven, zonder beloften en zonder God in de wereld zijn. Een dat het daarom zoo onmisbaar noodig is dat hun door ons het Evangelie wordt gebracht. Men stompt den prikkel der Heidenzending door die leer af, en bewijs uit de H. Schrift heeft men m. i. er niet voor. Maar een fundamenteel leerstuk is het niet, omdat het zou kunnen, wijl Christus aan de gerechtigheid Gods genoeg gedaan heeft.

Doch wat de Heere *kan* is niet de vraag, wèl wat Hij *wil* en naar Zijn Woord doet. Waarom men van dien kant daardoor verontrust, begrijp ik niet, maar betreur ik wel.

Ik breek af, om zoo noodig later nog breedere uiteenzetting te geven. Alleen constateer ik nog, dat er reden is om te gelooven, dat in betrekking tot de opleidingsquaestie broeder Bos sinds 1901 veranderd is.

Op de vele vergadering door curatoren, professoren enz. destijds te Utrecht gehouden, zocht Ds. Bos mee naar een compromis. Dat nu wensch ik nog te doen. En Ds. Bos?

Nog dit. Dat zij, die met vrees vervuld zijn voor een »nieuwe leer", daarvoor nu meer reden dan vóór negen jaren hebben, weersprak ik den vorigen keer reeds, en gaf de gronden voor die tegenspraak aan.

Ook voor dit woord zeggen wij Ds. Littooy dank.

Het kan kwalijk ontkend, dat de broeders die deze geschillen thans op de spits drijven, daarbij een gansch onjuiste voorstelling geven van wat de door hen bestredenen leeren.

Wanneer bovendien, gelijk Ds. Littooy terecht opmerkt, de opleidingsquaestie voortdurend met deze leergeschillen in verband wordt gebracht, dan ontstaat de schijn, alsof men naar een stok zoekt om een hond te slaan.

Barbertje moet hangen, onverschillig of Barbertje aan al wat men haar ten laste legt, schuldig is of niet.

Officieele Berichten.

Classe 's-Gravenhage.

De kerkeraad der Geref. Kerk te 's Gravenhage bericht, dat de Classe 's Gravenhage D.V. vergaderen zal te 's Gravenhage op Dinsdag 9 Mei a.s., gewone tijd en plaats. Punten voor het agendum worden ingewacht vóór Dinsdag 25 April e.k. bij den scriba, Van Speykstraat 105 's Gravenhage.

Namens de kerkeraad voornoemd,
C. Lion Cachet, *scriba*.

Classis Zutphen.

Vergadering van bovengenoemde Classis D.V. Donderdag 4 Mei, 's morgens 9 uur te Doetinchem.

Brieven en stukken voor 't agendum in te zenden s. v. p. vóór Paschen aan den correspondent.

H. Ormel.

Lochem, 10 April 1905.

Buitenland.

Duitschland. Uitspraak van den Oberkirchenrat over de zaak van Dr. Fischer.

I.

De „Oberkirchenrat" heeft eindelijk uitspraak gedaan in de zaak van Dr. Fischer die de Godheid van Christus openlijk loochende. Het liberale *Berliner Tageblat* jubelde: Dr. Fischer is in het gelijk gesteld en het Consistorium (dat hem laakte) heeft eene behoorlijke berisping gekregen."

De *Reichsbote* daarentegen betoogt dat in het stuk dat van den Oberkirchenrat uitging, Dr. Fischer wordt veroordeeld, terwijl daarin alleen over den vorm van de uitspraak van het Consistorium van Brandenburg de staf wordt gebroken. Men ziet hieruit, dat de uitspraak van het hoogste bestuurslichaam van de Pruisische Evangelische kerk niet zoo duidelijk is, als onder de gegeven omstandigheden gewenscht kon genoemd worden.

Toch viel ons het stuk van den Oberkirchenrat niet mede. „Onze kerk plaatst den dienst des woords in Christus, onzen Heere en Heiland, een voor allen gelegden grondslag", zoo luidt het. Deze woorden zijn vaag genoeg. Niet beter wordt het, wanneer daaraan toegevoegd wordt: „Deze grondslag bepaalt de grenzen voor de in de kerk aanwezige richtingen, waarop gij u zoo dikwijls beroept. De drager van het geestelijk ambt heeft in zijn leer in en buiten het ambt den Heere Christus aan de geheele gemeente, niet een partij in dezelve, te dienen. De gemeenten onzer kerk hebben er recht op, dat de kerkbesturen, al nemen zij alle vraagstukken en eischen in aanmerking die de gemoederen op het gebied der leer bezig houden, en al erkennen zij de persoonlijke vrijheid der geestelijken, beschermend voor de onveranderlijke waarheid des Evangelies optreden. Nu heeft Dr. Fischer een „program voor de handhaving der leer in de gemeente" gegeven, in den zin, dat alle band aan belijdenis en Schrift moet ophouden.

Maar er is een band, namelijk de heilsdaden Gods, „die den inhoud van het als het Woord Gods te verkondigen Evangelie vormen en die men zich in het geloof heeft toe te eigenen als eenige troost en eenig licht in leven en in sterven." Opdat niet ieder met deze heilsdaden zou doen wat hij wil, heeft „onze Evangelische kerk de Heilige Schrift, het onder de werking des Heiligen Geestes tot stand gekomen getuigenis van de heilsgeschiedenis en openbaring Gods, als de laatste bron en hoogsten regel van de reine leer des Evangelies erkend. Deze erkenning behoort tot de wezenlijke grondstellingen van de kerken der reformatie," niet alleen tegenover Rome, maar tegenover de geestdrijvers van alle tijden.

Voorts betoogt de Oberkirchenrat, dat wanneer Dr. Fischer daarover anders oordeelt, dat voortkomt uit zelfbedrog. Het staat immers vast, dat Fischer „het godsdienstig verstand" zelfs in vraagstukken die alles beheerschen, als hoogste autoriteit beschouwt; dat hij de belijdenis voor ongeldig verklaart; dat hij Christus van zijn Godd-lijke eer berooft, ook al houdt hij Hem voor het „ideale hoofd" der gemeente.

Deze opvatting stemt niet overeen met datgene, wat God als hoeksteen der kerk gelegd heeft, welke in de woorden is saamgevat: Alzoo lief herft God de wereld gehad, dat Hij zijn eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe."

Voorts betoogt de Oberkirchenrat, dat zonder de erkening van Jezus' Godheid, men Hem niet belijden kan te zijn: de Verlosser van zonde en dood, door zijn kruisdood en opstanding uit den doode. De vereeniging van de ware menschheid met de waarachtige Godheid, heeft ook Schleiermacher, waarop Fischer zich telkens beroepen had, geleerd.

Ook zegt het stuk, dat niet minder dan negen folio bladzijden beslaat, dat wanneer Dr. Fischer verlangt dat hij een Christus zal mogen verkondigen, die louter mensch is, op grond dat alle richtingen in de protestantsche kerk gelijke rechten hebben, dit hem niet kan worden toegegeven om den wille van het gemeenschappelijk geloof der Christenheid en om de belijdenis der kerk.

Treurig is voorts de houding van den Oberkirchenrat tegenover het Consistorium van Brandenburg. Wel erkent die raad, dat het geroepen was om Dr. Fischer te vermanen, maar het heeft hem in zijn eergevoel gekrenkt en zijn aanzien in de gemeente verminderd en hem in het openbaar onrecht gedaan. Het consistorium moet dit aan den kerkeraad van de St. Maruksgemeente, waarin Dr. Fischer predikant is, mededeelen. De beteekenis van dit bevel wordt nog grooter, wanneer men weet dat ook die kerkeraad tegen de leeringen van zijn predikant heeft geprotesteerd.

Dit moet allertreurigst genoemd worden. Wanneer het kerkbestuur Dr. Fischer onderhanden neemt over zijn loochening van den godheid van Christus, dan weet het zeer voorzichtig zijne woorden te kiezen, en gebruikt het uitdrukkingen, die doen vermoeden, dat het wel zijn leer officieel afkeurt, doch tusschen de regels laat lezen: Gij hebt er niet voor te vreezen, dat wij tegen u zullen optreden. Gij kunt gerust zijn. In plaats dat het consistorium geprezen wordt over de vermaning die het Dr. Fischer deed toekomen, krijgt het zeer scherpe woorden te hooren, omdat het bij die vermaning, wij meenen om zoo zacht mogelijk tegenover den Christusloochenaar te zijn, minder gelukkige uitdrukkingen gebruikte.

Wij kunnen ons voorstellen, dat de leden die hunne kerk in gevaar zagen, door de uitspraak van den Oberkirchenrat niet gerust gesteld zijn. Het stellen van de heilsfeiten: de kruisdood en de opstanding van Christus, als het fundament der kerk, en niet de belijdenis der kerk, is eene groote fout van het hoogste kerkbestuur.

Wie weet echter, of de beweging over het optreden van Dr. Fischer niet leiden tot eene, zij het ook maar gedeeltelijke, vrijmaking, der Evangelische Kerk.

Zwitserland. De vrije kerk van Waadtland afgedwaald.

Tegen het einde van Januari l.l. vergaderde te Morges aan het meer van Genève de synode der Vrije Kerk van Waadtland. De debatten over de geloofsbelijdenis en de kerkorde, welke het voorgaande jaar op de vergadering te Vevey niet ten einde gebracht konden worden, werden daar opnieuw begonnen, en men kwam ten slotte tot een resultaat.

Maar welk een resultaat!

De bespreking ging o. a. over de ingeving der Heilige Schrift. Men durfde het niet aan om het woord „inspiratie" uit de belijdenis der kerk te schrappen, om de conscientien niet te verontrusten; maar men nam eene formule aan, waarin werd uitgesproken, dat de vrije kerk van Waadtland de Goddelijke ingeving der Heilige Schrift leert, gelijk die zich in elk geloovige openbaart door het getuigenis des Heiligen Geestes".

De voor 50 jaar opgestelde geloofsbelijdenis werd door eene kortere belijdenis vervangen, welke ongeveer aldus luidt:

„Wij aanbidden den levenden God, die zich in Christus heeft geopenbaard Voor zijn heilige wet erkennen wij ons als zondige, doemwaardige menschen. Maar God heeft de wereld alzoo liefgehad, dat Hij zijn eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk die in Hem gelooft, niet verderve maar het eeuwige leven hebben. Wij vereenigen ons door het geloof met dezen Jezus, die ons, door zijn heilig leven, zijn sterven en zijn opstanding, eene volkomene verlossing verworven heeft. Door Hem alleen kunnen wij tot God als tot onzen Vader gaan en den Heiligen Geest ontvangen. Aan dezen Koning behoort ons leven; aan Hem willen wij ons wijden in het dienen onzer broeders en met al onze kracht aan de komst van Zijn Rijk arbeiden, in de zekerheid van Zijn overwinning, en terwijl wij in hope den dag tegemoet zien, waarin God alles in allen zijn zal".

Het is duidelijk, dat door deze belijdenis de Vrije Kerk van Waadtland openbaart dat zij van het fundament der Gereformeerde belijdenis is afgezakt.

Dat wij dit betreuren, behoeft geen betoog. In 1845 werd de Vrije Kerk in Waadtland gesticht Eenige leeraars in dat land leidden behalve de openbare Godsdienstoefeningen stichtelijke avondbijeenkomsten, die vooral door menschen uit den hoogeren stand bezocht werden. De regeering van het Canton besloot, om deze beweging te fnuiken, tot het afschaffen der Helvetische confessie als belijdenis van den kerk van Waadtland, daarenboven eischte zij, dat de predikanten de besluiten der regeering van den kansel zouden afkondigen, en verbood hun met hunne bijzondere bijeenkomsten voort te gaan. Veertig leeraars weigerden dit en werden daarom geschorst. Ten gevolge hiervan vergaderden de Waadtlandsche predikanten te Lausanne, en na ernstige beraadslaging voegden zich bij de veertig geschorsten en 140 predikanten, om de vrije kerk te gaan dienen.

Het was echter een fout dat men in die dagen de Helvetische Confessie niet weer van kracht verklaarde, maar eene nieuwe belijdenis ging opstellen. Men zal zich echter hierover niet verwonderen als men weet dat de beweging èn in Geneve èn in Waadtland een methodistische was.

Hoe dit zij, de belijdenis, ongeveer een halve eeuw geleden opgesteld, is nu veranderd, en deze verandering is niet ten goede maar ten kwade. De synode besloot bovendien, dat niet allen die tot de Kerk toe zouden treden, daarom instemming met de belijdenis zouden behoeven te betuigen! Zij, die zich bij de Kerk willen voegen, moeten alleen betuigen, dat zij van het geloof en de grondbeginselen der kerk kennis genomen hebben; dat zij zich bij de kerk wenschen te voegen, en verklaren dat zij volgens het Evangelie van Jezus Christus wenschen te leven.

Hoever deze vrije kerk van de Gereformeerde paden is afgeweken, blijkt wel uit het feit, dat op de Synode de doop wel als een instelting van Christus werd erkend, doch niet werd uitgesproken, dat men gedoopt moest zijn om als lidmaat der kerk aangenomen te worden!

Dan hebben in de laatste Synode van het Kanton Zürich de mannen der staatskerk zich nog beter gehouden. Daar werd van liberale zijde de wensch uitgesproken, dat ongedoopten tot belijdenis des geloofs zouden toegelaten worden; dat uit de liturgie voor het Avondmaal de inzettingswoorden zouden weggenomen worden, en dat de predikanten voortaan niet meer gedwongen zouden zijn om een bijbeltekst tot grondslag hunner rede te nemen. De Synode dier staatskerk kwam in geen van deze dingen.

Opnieuw wordt hier het spreekwoord waar gemaakt: „Als het beste bederft, wordt het 't slechtste".

N.-Amerika. Een antwoord.

De Wachter heeft de aanmerking gemaakt, dat wij in een nummer van *De Heraut* met instemming de verzuchting van Ds. Zwemer vernamen, die uitriep: „tot hoe lange"! (zal de scheure bestendigd blijven tusschen de Reformed Church en de Chr. Geref. Kerk) en daaraan toevoegde: „Mocht nog eenmaal de gedeeldheid worden weggenomen door de gemeenschappelijke overtuiging dat men één is in „belijdenis"; en dat wij in een ander nummer aantoonden dat Dr. J. W. Beardslee geheel in tegenspraak met de Gereformeerde leer gesteld had, dat ieder kind dat geboren wordt, vatbaar is voor het goede".

Hierin is echter niet de minste tegenspraak. Hadden wij beweerd: De Christ. Geref, Kerk en de Reformed Church hebben dezelfde belijdenis en handhaven die beide evenzeer, daarom zijn zij geroepen ten spoedigste zich met elkander te vereenigen, dan zou Ds. De Jong zich terecht hebben kunnen beklagen. Doch dit hebben wij niet beweerd en konden we ook niet beweren. De mannen van de Ref. Church hebben ons dikwijls genoeg te verstaan gegeven, dat het hun voorkwam, dat wij oorzaak tegen deze kerk zochten. Wij toonden ook aan, dat door weg te laten de verwerping der dwalingen in de artikelen tegen de Remonstranten, de Reformed Church principieel niet de positie innam, gelijk wij dit zouden wenschen. Wij weten dat de broeders der Chr. Geref. Kerk daarover ook zoo denken. Als zij tot andere gedachten gebracht worden, dan zal het moeten geschieden dat er veel in de Reformed Church anders wordt. Gelijk de eischen nu staan, kan de *gemeenschappelijke* overtuiging, dat men één is in belijdenis en kerkenordening, niet aanwezig zijn.

Wij hopen dat Ds. de Jong met deze verklaring zal tevreden zijn. Ook kunnen wij hem mededeelen, dat wij met leedwezen kennis namen van hetgeen in *The Banner of Truth* van 3 Maart bl. 102 te lezen stond.

Gemengd nieuws.

Een afvallige. Het uitvoerend comité van de zendingscommissie der Amerikaansche *United Brethren in Christ* heeft op de lijst zijner zendelingen geschrapt den naam van D. F. Wilberforce, een geboren neger. De man werd als kind naar Amerika gebracht en na daarvoor te zijn opgeleid, werd hij als zendeling door de commissie naar zijn stam gezonden. Na 25 jaren in den dienst der zending gearbeid te hebben, is hij tot het heidendom teruggevallen, is hoofd geworden van zijn stam van duivelvereerders en leeft thans in polygamie in de wildernissen van Afrika. Gelukkig is dit geval eenig in de geschiedenis der zending.

Aan de kerk van Delve in Holstein was eene schoone copie van het schilderij van Rembrandt »Abraham's offerande" voorstellend, geschonken. De kerkeraad nam dit geschenk aan om het bij gelegenheid voor een ander te ruilen. Het Kirchencollegium besloot met 10 tegen 3 stemmen het schilderstuk te laten ophangen. Daartegen protesteerde de predikant Lühr. Maar de pastor deed meer. Toen den 5den Maart de gemeente opkwam, vond men aan de deur der kerk een stuk papier gespijkerd waarop te lezen stond: dat pastoor Lühr geen godsdienstoefening houden zou, omdat er in de kerk een schilderij was opgehangen, waarop een man zich gereed maakt een knaap den hals af te snijden. Te vergeefs had het kerkbestuur bevolen het schilderstuk weg te nemem. 150—200 menschen konden huiswaarts keeren. Den volgenden Zondag werd weder godsdienstoefening gehouden, doch er kwamen toen slechts zes menschen. Het schilderstuk is weggenomen en de zaak aan het consistorium van Kiel in handen gegeven.

Het is verblijdend uit Rusland te vernemen, dat het verbod om zonder toestemming van den plaatselijken gouverneur zendingfeesten te vieren en liefdegaven voor het werk der zending te verzamelen, met een beroep op punt 6 van het December manifest van den Czar is opgeheven.

In den laatsten tijd zijn ook 900 geestelijken uit de Staatskerk die om een of andere oorzaak gevangenisstraf ondergingen, ontslagen. Er zuchten echter nog velen om den geloofswille in den kerker.

De Belgische zendingskerk heeft gebrek aan arbeiders en aan geld. Weldra zullen vijf kerken zonder herder en leeraar zijn. Het dikwijls veranderen van standplaats door de predikanten en het dikwijls lang vacant zijn van kerken is mede niet bevorderlijk voor den bloei der kerk en voor de versterking van jonge kerken. Het officieel orgaan dier kerk spreekt daarom den wensch uit, dat onder de studenten en jonge predikanten der protestantsche landen enkele zullen gevonden worden om zendingsarbeid in België te gaan verrichten. Met de geldmiddelen staat het niet schitterend. Men moest een som van 132.500 francs vóór 1 April ontvangen hebben om het nieuwe kwartaal zonder schuld in te gaan. In België is dit geld niet te vinden, doch tot hiertoe hebben Christenen in het buitenland in deze de helpende hand toegestoken.

Winckel.

Voor Kinderen.

AAN VRAGERS.

Onze lezeres S. C. F. te S. zendt ons de volgende vraag:

In verschillende dagbladen lees ik een bericht uit Kairo, dat de Khepron pyramide te Gizeh door den bliksem getroffen is. Deze pyramide is een monument van de *vierde* dynastie, op een na de grootste van Egypte, en dagteekent uit het jaar 3666 v. Christus. Die 3666 jaren vermeerderd met de regeeringstijdvakken noodig voor vier dynastiën, en onze 1905, zullen toch wel een veel hooger cijfer brengen dan 6000 jaar, die, naar men zegt, de wereld heeft bestaan. Mag ik ook weten hoe dit is op te lossen?

Om te beginnen zij opgemerkt, dat als „men" zegt, dat „de wereld" 6000 jaar heeft bestaan, dit min juist is. Bedoeld zal wel zijn, dat het menschelijk geslacht thans zoo lang bestaan heeft. En tot dit geslacht behooren ook de bouwers der Egyptische pyramide.

Maken we nu de optelsom, die onze lezeres aangeeft en rekenen wij voor elke dynastie honderd jaar, wat niet te veel is, dan krijgen we:

3 × 100 =	300	jaar.
	3666	„
	1905	„
	5871	jaar.

Dat is dus al bijna 6000 jaar. Neemt men nu in aanmerking, dat de dynastiën in elk geval *na* den zondvloed hebben geregeerd dan dienen er nog minstens 1600 jaren bij geteld en komen we dus tot 7500 jaar.

De eenige betrouwbare bron ter berekening van den tijd van den zondvloed enz. is de Heilige Schrift. Uit de stamtafels en wat verder wordt vermeld blijkt, dat de zondvloed plaats had 1650 jaar ongeveer na de schepping van Adam of 2350 jaar vóór Christus geboorte. Het zou dus onmogelijk waar kunnen zijn, dat de bedoelde pyramide reeds 3666 vóór Christus werd gebouwd.

Nu is natuurlijk de vraag: Hoe weten de geleerden die het zoo uitrekenen als bij deze pyramide, dat zij juist rekenen. En daarop is het antwoord dat zij *gissen*.

Van daar dan ook, dat de één tot dit de ander tot dat cijfer komt. Tot nog toe bestaat er volstrekt geen zekerheid; evenmin is er reden om, gelijk deze cijferaars doen, de berekening uit de getallen des Bijbels opgemaakt, te verwerpen. Herhaaldelijk is gebleken, dat vele